

M sí ní k o d ní na Blízkém východ

V tomto vydání najdete

Íránské prezidentské volby a druhá zelená revoluce

Libanon má op t namí eno na Západ, snadné to však mít nebude

Middle East calls for reforms not rescue packages

Netanjahu p edstavil izraelskou koncepci palestinského státu

Minianalýzy

Íránské prezidentské volby a druhá zelená revoluce

Jan Ku0vart

Hlubzí vhlad do politické krize v Íránu v R chybí. Tento text se proto zam í alespo na 2 aspekty sou asné íránské politické nestability: 1) zpochyb ování výsledk voleb a 2) aktuální (19. 6.) postavení re0imu a v dce ajatolláha Alí Chámene0ho a jejich postoj k demonstrant m.

Ukradené volby?

Sou asné opozí ní demonstrace v Íránu jsou nejv tzí od vzniku íránského teokratického re0imu p ed 30 lety. Spouzt em masových protest se stal volební neúsp ch opozí níh kandidát na post íránského prezidenta: Míra Husajna Músavího (33,8 % hlas), Mohsena Rezáího (1,7 %) a Mehdí Karrúbího (0,9 %). Volební ú ast inila oficiáln 85 %.

Oficiální výsledky voleb byly opozicí zpochybn ny s odkazem na informace údajn uniklé z íránského ministerstva vnitra, podle nich0 je vít zem voleb Músaví s 57,2 % a druhý je Ahmadí Ne0ád s 28 %. Únik informací z ministerstva vnitra (a skute ných i ne) není zará0ející, nebo v n m probíhá mocenský boj mezi reformisty a konzervativci. Podle bývalého reformistického poslance Ebrahima Aminih, sou asného poradce prezidentského kandidáta Karrúbího, je 1. Músaví, 2. Karrúbí a a0 3. Ahmadí Ne0ád. Takovýmto zv stem se v bou ícím Teheránu zajisté dop ává sluchu, nebo i podle oficiálních údaj v tzina jeho obyvatel hlasovala pro Músavího.

Připohledu na možnost zfalzování íránských voleb z technického hlediska se Sadeq Saba, analytik BBC pro Írán, pozastavuje nad skutečností, že výsledky voleb byly zveřejněny skokově - po blocích ítajících miliony hlasů, přičemž nebylo zveřejněno, jak volili lidé v jednotlivých provinciích, což byl obvyklý postup v minulých volbách. Navíc se relativní poměry volebních preferencí během zveřejnění výsledků skoro neměly a výsledná data přehledně ukazují, že prezident Ahmadí Nežád získal stejný hlas ve městech jako na venkově a opoziční kandidáti si vedli stejně špatně jak ve svých rodných městech a provinciích tak ve zbytku země.

Smrt diktátorovi!

Snaha vyčerpat demonstranty několikadenním nepřetržitým ústředním hlasováním nevyšla. V dce Chámenej musí udělat ústupky, protože jeho slova o *skutečném svátku*, kterými reagoval na zvolení Ahmadí Nežáda, nelze vzít zpět. Nejvyšší íránský duchovní v dce ztratil tímto vyjádřením část své společenské autority.

Íránské volby a protesty již překročily hranice *spouhé* kritiky údajně zfalzovaných voleb. Od zpochybnění výsledků voleb se hned demonstrant přenesl i na Chámenejho, kterému podle BBC někdo i provolává smrt a označuje ho za diktátora. Dnešní výroky Chámenejho o nutnosti ukončit protesty a respektovat znovuzvolení Ahmadí Nežáda nejspíše přilijí olej do ohně.

Šiitská forma islámu má doktrínu mudnůk a sebeobětování hluboce zakořeněnou ve své ideologické doktríně, o čemž se mohly přesvědčit záhovy poádkové jednotky během *sislamské* revoluce v Íránu na konci 70. let, kdy na potlačení masových demonstrací nestačila ani ostrá munice. Íránci v ulicích, jejichž symbolem je zelená barva, zatím nepochybují politický systém jako celek. Svě první mudnůky ale už mají. Vládnoucí íránské elity nyní musí přezvažovat další kroky, aby se nezmenšilo víc než jen rozložení moci uvnitř íránského režimu.

Libanon má opřít namířenou na Západ, snadné to však mít nebude

Lenka Filípková

V neděli 7. června se v Libanonu uskutečnily parlamentní volby, ve kterých Libanonci ukázali, že si přejí orientaci své země pro-západním směrem. Tvrdý volební zápas vyhrála koalice Saada Harírího, syna v roce 2005 zabitého premiéra Rafíka Harírího, se ziskem 71 křesel nad militantním šíitským hnutím Hizballáh, které ve 128-členném parlamentu obsadí 57 míst.

Pro-západní křesťansko-sunnitská koalice s14. března také v parlamentu obhájila svou tiskovou tziinu, ziskem o 1 křeslo navíc oproti volbám v roce 2005. Koalici s14. března volili sunnitě a drúzové, jejichž strany jsou v koalici zastoupeny. Šiité již tradičně odevzdali své hlasy Hizballáhu a s ním spolupracující šíitské straně Amal. Maronitská křesťanská menšina tvoří 1/3 obyvatel Libanonu, v parlamentu však obsazující polovinu křesel. Přes ve volbách rozdělila na přibližně maronitských stran v Harírího koalici a opoziční maronitské (od roku 2006) pro-syrské strany Free Patriotic Movement (FPM), kterou vede bývalý velitel armády Michel Aoun.

Volební účast 54 %, nejvyšší od konce občanské války 1975-1991, svědčí o důležitosti, kterou Libanonci tímto volbám přisuzují. Výsledek voleb velmi potěšil vlády zemí EU a USA, které se obávaly vítězství nábožensky konzervativního hnutí Hizballáh, jež má syrskou a iránskou podporu, neuznává existenci Izraele a brání stabilizaci Libanonu. Vůdce Hizballáhu Hassan Nasrallah však oproti tomu kterým ohodnotil volební výsledek uznal a pogratuloval vítězné koalici i opozici. Navzdory organizačním problémům a omezené volební kampani označil bývalý americký prezident Jimmy Carter a zároveň vedoucí týmu zahraničních pozorovatelů pro tyto volby za hladký a ocenil politickou vyspělost libanonských voličů a politiků, kteří krátce po zveřejnění výsledků voleb uznali jejich platnost.

Ač je výsledek voleb, povolební atmosféra a chování politiků jakkoli pozitivní, nejsou zdaleka všechny problémy zohledněny a nábožensky a klanově rozdělený Libanon čeká trnitá cesta. Je velmi pravděpodobné, že země opět povede národní vláda jednoty, která se v minulých letech ukázala jako velmi křehká a nestabilní. Hizballáh bude také opět usilovat, aby si v této vládě udržel takový počet křesel, který mu umožní vetovat vládní rozhodnutí. Sestavování takové vlády, kde budou zastoupeny oba nesmiřitelné tábory, bude, jak uvádí nedávno zveřejněná analýza organizace International Crisis Group, v nejnepříhodnějších a vyžaduje si nesporné kompromisy všech zúčastněných. Vzpomeňme na květen 2008, kdy napětí mezi oběma tábory dosáhlo vrcholu a země se opět dostala na pokraj občanské války. I tak se však zdá, že Libanonci spolu chtějí vycházet a udržovat svou zemi v chodu. V mnohém bude také záležet na izraelském a syrském vměšování se do libanonských záležitostí, řešení konfliktu s Izraelem a americké politice na Blízkém Východě, tedy na faktorech, které přímo ovlivní vývoj situace v Libanonu a jeho palestinských uprchlických táborech. Další nesporný faktor je jenž byl jednou z rozbuzek krize minulého roku – (ne)odzbrojení Hizballáhu a kontrola jeho výzbroje bude nadále rozdělovat libanonskou společnost a způsobovat napětí.

Middle East calls for reforms not rescue packages

Nataza Kubíková

Jordan hosted a World Economic Forum on the Middle East on 15-17 May at the Dead Sea. Implications of the lasting global economic crisis for the region were at the core of the agenda that 1400 leaders from 85 countries addressed.

The leaders, economists, businessmen and civil society figures sought solutions to a number of challenges that the Middle Eastern region currently faces and came to a conclusion that there are at least two crucial actions they need to implement. The actions involve development of alternative energy sources and improvement of educational system.

Among other issues tackled at the forum was the Israeli-Palestinian conflict, a need for reforms and importance of change and development as crucial factors for preserving growing and resilient economies.

General consensus that emerged from the discussions related to wide-range reforms as the key for weathering the global economic crisis. Panellists endorsed continuation of reforms from the long term perspective, which they perceive as more essential than one-off rescue packages. Egyptian Trade and Industry Minister Rachid Rachid supported the idea when saying "*This is not about a rescue package. The real big story is reform, change and managing of transition.*"

The leaders spoke in unison about reformative measures that Middle Eastern states need to follow in order to secure their future economic growth and competitiveness. Job creation, diversification, liberalisation and implementation of regulatory and supervisory bodies, building social safety nets and maintenance of educational reforms were among the most substantial ones.

Basem Al Salem, Jordanian Finance Minister said "*we are concentrating on what's after the crisis, on the reform process.*" Representatives of the private sector, however, voiced their fear that the policy-makers would seek to interfere in business under the guise of the crisis in order to take control of it, which could have backward effect on the development.

On the other hand, a senior government official of Egypt pointed to the fact that the current worldwide economic and financial crisis has strengthened opponents of western-like economic reforms. As The Financial Times reported, protesters against pursuit of the reforms advocate a notion that integration with the global economy is not necessarily positive for Egypt.

As to another key topic, that of the Israeli-Palestinian conflict, the leaders, headed by the King of Jordan, H.M. King Abdullah II. Ibn Al Hussein, called on Israel to join Arab states initiative in committing to a two-state solution to the conflict. In addition, the leaders urged the US to push for resolution of the two nations' disputes as it lies at the heart of instability in the region.

Despite leaders' decisive approach to weathering the ongoing crisis, experts cited by The Financial Times warned that the Middle East is not yet through the worst of the crisis because the full impact of declined in tourism and remittances is still to be felt. In line with that, the International Monetary Fund advised countries to continue spending through the downturn and push ahead the structural reforms needed to generate jobs for younger population. But will the countries be successful in implementing the agreed measures? And to what extent may the crisis still hit regions' economies in coming months and years? Answers to these questions remain unclear. But the outcomes of the plan will be reviewed at the next World Economic Forum on the Middle East in Marrakech scheduled on 22-24 October 2010.

Netanjahu p edstavil izraelskou koncepci palestinského státu

Nataza Kubíková

V neděli 14. června vystoupil izraelský premiér Benjamin Netanjahu na univerzitě Bar-Ilan s projevem, ve kterém na rti základní zahraniční politické směrování své země ve vztahu k Palestinské samosprávě v souvislosti s izraelsko-palestinským mírovým procesem.

Suverénní palestinský stát?

Ve svém vystoupení Netanjahu poprvé promluvil o samostatném palestinském státě. To se však ukázalo jako jediná pozitivní zpráva dne. Ministerský předseda totiž následně stanovil další podmínky pro vznik případného nezávislého státu Palestinců, který by měl být demilitarizovaný a bez kontroly nad svým leteckým prostorem nebo možností uzavírat vojenské dohody s jinými státy. Navíc požadoval mezinárodní záruky demilitarizace budoucí Palestiny. S ostrou kritikou z palestinských řad se setkala také vyjádření, že Jeruzalém zůstane nedílitelným hlavním městem Izraele a palestinskí uprchlíci, kteří zemi opustili v průběhu první izraelsko-arabské války v roce 1948, nebudou mít právo na návrat do současného židovského státu. Opakovaný požadavek na uznání práva státu Izrael na jeho existenci jako židovské domoviny Palestinci kritizovali i s ohledem na 20% zastoupení muslimského a křesťanského obyvatelstva v Izraeli. To je jen několik zásadních prohlášení premiéra Netanjahua, které vyvolaly různé reakce.

Zatímco Spojené státy a Evropská unie se k projevu vyslovily v pozitivním duchu a označily zmínku o suverénní palestinské zemi za důležitý krok správným směrem, z řad představitel arabských států bylo slyšet odmítnutí a kritiku.

Kladný postoj Spojených států k zahraničnímu směřování Izraele souvisí především s tím, že Netanjahu uznal existenci dvou státních útvarů jako nutné a jediné řešení dlouhotrvajícího konfliktu. Na druhou stranu, izraelský premiér odmítl ustoupit tlaku USA v otázce zmrazení výstavby židovských osad na západním břehu Jordánu, jak ji americký prezident Barack Obama definoval ve svém vystoupení ze dne 4. června. Netanjahu se sice zavázal nepokračovat v územním rozšiřování těchto enkláv v oblasti, ale dodal, že počet obydlí bude narůstat v případě možnosti k přirozenému nárůstu potu obyvatel v těchto osadách.

Pokud jde o výhrady palestinské strany, ty se vztahují především k výrazně okleštěné koncepci palestinského státu. Palestinská reprezentace nesouhlasí s tím, že její samostatný stát bude mít pouze vlastní "vlajku, hymnu a vedení". Také klíčové otázky jako je statut Jeruzaléma a postavení palestinských uprchlíků se dostaly do centra kritiky proti izraelské politice.

Mírový proces v rozpacích

Druhou pozitivní zprávou by možná bylo to, že premiér Netanjahu vyjádřil svou podporu mírovému řešení sporu, nebýt odmítavé reakce palestinské reprezentace. Netanjahu vyzval palestinskou stranu k okamžitému obnovení mírového procesu a dodal, že je v této souvislosti připraven a ochoten jednat se s arabskými představiteli o mírovém uspořádání na Blízkém východě. Mluvčí palestinského prezidenta Mahmúda Abbáse sdělil, že Netanjahu svým projevem sabotoval veškeré předchozí iniciativy a paralyzoval veškeré vynaložené úsilí o mírový proces. Výstižně ji palestinský postoj k této výzvě formuloval v den projevu palestinský vyjednávající Sáhíh Írífát: "*Mírový proces se pohyboval rychlostí šelvy. Dnes večer ji Netanjahu převrátil na záda.*" Negativní odezva z palestinského tábora však naznačuje, že obnovení mírového procesu bude záviset na dalším postupu Izraele a mezinárodního společenství, především Spojených států.

Komentované zprávy

Bombový útok na mešitu v Zahedáne

28. mája 2009 sa odohral krvavý bombový útok na mešitu v Zahedáne, v iránskej provincii Sistán-Balú istan, ktorý si vyžiadal životy 25 ľudí a zranil zhruba 100 ľudí. V priebehu posledného roka ide o tretí podobný útok. Uo dva dni po útoku boli obesení traja páchatelia pochádzajúci z organizácie Džundallá, sunnitskej teroristickej organizácie operujúcej v danej oblasti Iránu. Prvého júna sa v Zahedáne odohrali dve nepokoje medzi bezpečnostnými jednotkami a davom protestujúcim proti ústati miestneho duchovného na pohrebe teroristov, pri ktorých zahynulo 5 osôb. Džundalláh nemá významnejšie ideologické pozadie, nereprezentuje žiadne snahy o osamostatnenie provincie, ale pod vlastných slov upozoruje na porušovanie národnostných a náboženských práv obyvateľov. Organizácia je jasne označená zo strany teheránskeho režimu za agenta vonkajších mocností a aj v rámci nedávnej volebnej kampane pred prezidentskými voľbami vyvolal Mahmúd Ahmadinežád tento útok na zjednotenie krajiny proti úkladom cudzincov.

Veolia nedodá električku z Jeruzalema

9. júna denník Haaretz priniesol informáciu, že po dlhom rozhodovaní sa francúzska multinárodná spoločnosť Veolia rozhodla neprevádzkovať električku z Jeruzalema. Električka, ktorá mala spájať západnú časť Jeruzalema cez východ mesta až k dvom kolóniám na Západnom brehu, vyvolala vlnu nevolie po celom svete. Veolia Transport vlastnila 5% podiel v konzorciu CityPass iasto ne vlastnenom izraelským štátom, ktoré malo danú električku postaviť, avšak rozhodla sa svoj podiel predáť. Veolia a druhá francúzska spoločnosť Alstom, ktoré boli obidvoma členmi konzorcia, odšla vo Francúzsku žalobám za účasť na projekte, ktorý spája Jeruzalem s osadami, ktoré sú podľa medzinárodného práva ilegálne. Okrem toho Veolia stratila niekoľko významných kontraktov v Európe (naposledy v januári vo Švédsku v hodnote takmer 2 miliárd euro). Celý projekt je v súčasnosti vo významnom stavovom sklze a napriek tlaku zo strany izraelskej vlády nie je pravdepodobné, aby bola električka dokončená načas.

Lokálne voľby v Maroku

Viac než 27 tisíc kandidátov z vyše 30 strán sú až do 12. júna o takmer 1600 miest v miestnych voľbách v Maroku. Účasť na voľbách dosiahla 52% percent, čo je viac než 37 % v predchádzajúcich voľbách v roku 2007. Väčšina voličov v Maroku je znechutená z politiky, drvivú väčšinu súhlasných strán charakterizuje korupcia, nepotizmus a netransparentná a nedemokratická vnútorná činnosť. Vo voľbách vyhrala Strana pravosti a modernosti, vedená Fuádom Alim al-Himmom, bývalým tajomníkom ministerstva vnútra a blízkym spolupracovníkom kráľa, so ziskom vyše 21%. Na druhom mieste skončili umiernení islamisti z hnutia Istiqál (Nezávislosť) so ziskom 19%. Cieľom paláca pri zakladaní Strany pravosti a modernosti bolo oslabiť islamistov zo Strany spravodlivosti a rozvoja, ktorá sa nedávno zdiskreditovala korupčnými skandálmi a so ziskom 5,5 % dnes nie je považovaná za vážne riziko. Napriek existencii viacerých strán je marocká politika naďalej charakterizovaná kontrolou paláca nad politikou v krajine.

Očekávané události

Prezidentské vo by v Mauretánii

Pôvodne plánované na 6. jún, prezidentské vo by v Mauritánii boli 2. júna odložené na 18. júl 2009, s prípadným druhým kolom 1. augusta. Po minuloročnom ztátnom prevrate vedenom armádou sa junta zaviazala o najskôr uskutočniť vo by. Vodca prevratu, Mohamad Abdal Azíz, sa v apríli vzdal všetkých funkcií, aby sa mohol zúčastniť voľieb, v ktorých je veľkým favoritom. Junta však odmieta symbolicky presunúť právomoci na civilnú prechodnú vládu, čo môže vyvolať ďalšie ohrozenie voľieb. Opozícia sa voľieb odmietala zúčastniť, keďže špecificky obviňuje vládu z ovplyvňovania predvolebného procesu. Vo by boli odložené po rokovaní medzi opozíciou a vládnymi stranami, ktorých výsledkom je participácia všetkých strán na voľbách v júli.

Prezidentské vo by v Afganistane

20. augusta sa odohrajú v Afganistane druhé prezidentské vo by od zvrhnutia hnutia Taliban v roku 2001. Pokusy prezidenta Karzaja odložiť vo by na apríl boli odmietnuté zo strany medzinárodného spoločenstva a najmä USA. Súčasný prezident je jedným z kandidátov na tento post, spolu s ďalšími afganskými prominentnými predstaviteľmi. Podľa niektorých komentátorov u Karzaj nie je chránencom USA. Spojené štáty vysielajú ďalších 17 tisíc vojakov do krajiny na zabezpečenie voľieb. Hnutie Taliban u niekoho kokráť vyhlásilo svoj nesúhlas s voľbami a označilo vopred akéhokoľvek víťaza za bábku v rukách okupantov.

Tipy na publikácie

Iran: Election or Coup?

Renomovaný britský think-tank Chatham House, známy tiež pod názvom The Royal Institute of International Affairs, publikoval 15. februára zväzok článkov o iránskych voľbách a súčasnej politickej situácii v Iráne. Autorem je sir Richard Dalton, ktorý bol britským veľvyslancem v Iráne v rokoch 2002-2006. Článok sa zaoberá možnými príčinami súčasnej politickej krízy, alternatívnymi scénami i ďalšieho vývoje i pravdepodobnými dopadmi na budúcnosť iránskeho režimu.

http://www.chathamhouse.org.uk/media/comment/iran_election_dalton/

Newsletter vyjadruje názory autorov. Názory vyjadrené v texte nemusí byť nutne stanoviskom Asociace pro mezinárodní otázky.

Koordinátorka projektu: Nataza Kubíková. Tajemník: Jan Kučvart. Minianalýzy: Lenka Filípková, Nataza Kubíková, Jan Kučvart. Tipy na publikácie: Jan Kučvart. Zpravodajství: Michal Ondero. Editace: Lenka Filípková, Nataza Kubíková, Jan Kučvart, Michal Ondero. Grafický návrh: Side2ablona: Petr Netuka Sazba: Tomáš Vomáčka. Kontakt na redakci: newsletter.mep@amo.cz

---

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) Žitná 27, 110 00 Praha 1 Tel/Fax: +420 224 813 460 E-mail: info@amo.cz / www.amo.cz

---

© Asociace pro mezinárodní otázky 2009
